

SELMECEI UJSÁG

Társadalmi hetilap.

Előfizetési árak.		Felelős szerkesztő	Kiadó és laptulajdonos:	Hirdetési díjak millimeter árszabás szerint.
Selmecebányán:	Vidéken:	Wagner László dr.	Nádósy Ferenc	Nyílttér sora 40 fillér.
Egész évre 8 K — f.	Egész évre 9 K — f.	Selmecebánya.	Zólyom.	Hirdetési és előfizetési díjak a kiadó címére Zólyomba küldendők.
Félévre 4 K — f.	Félévre 4 K 50 f.	Szerkesztőség: Deák Ferenc-utca 2.	(Telefon szám. 11.)	
Negyedévre 2 K — f.	Negyedévre 2 K 30 f.			
Megjelenik minden csütörtökön.		Főmunkatársak: A főiskola hallgatói.		Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap tiszta jövedelmének 25 százalékát a „Főiskolai-Kör Otthona“ javára fordítjuk

Polgármester Úr!

Valószínűleg méltóztatott olvasni a »Selmecebányai Híradó«-t. Hogyne, hiszen a város hivatalos lapja, ékes betűkkel van rányomva, hogy: Selmeceb és Béalabánya sz. kir. város hivatalos értesítője. Egy kitűnő közlemény van benne a »maradiság«-ról. Valószínűleg nem a véletlenségnek kell tulajdonítani megjelenését.

A közlemény megjelenése alkalmából a legőszintebben üdvözöljük. Végre kezdjük egymást megérteni, egy malomban kezdünk örölni. A cikk oly megkapóan ecseteli a maradiságot, hatása annyira közvetlen, igazmondása oly ékesen szóló, nézeteinket oly erősen fedi, hogy nem mulaszthatjuk el lényegében szóról szóra leközoelni. Szinte kedvünk volna a könyvomatossok útján az egész országban közkincsé tenni. Azt mondja:

A természetben nincsen ugrás, nincsen hirtelen változás s igazán úgy látszik ebből a szempontból nézik hatóságaink az ő világukat is, mikor minden újítástól irtóztatva, csigalassúsággal haladnak előre utjukon. A hivatalos

testületek, a hatóságok még az első lépéseket is oly lassúsággal teszik meg, mintha mázsás teher nyomná vállalkat és még örülnünk kell, ha a megkezdett uton egyáltalán még tovább haladnak s nem elégszenek meg az első kísérlettel.

Tömeges példát lehet felhozni a hivatalos élet lassúságára és e példák nemcsak a közigazgatás azon ágai-ban találhatjuk meg, melyek egyes embereket érintenek, de országos fontosságú esetekben is oly nagy fokú közönyt, a nemtörődömségnek oly hihetetlen mértékét látjuk, hogy igazán képtelenedünk kell azoknak józan eszében, akik mindezt békén, szó nélkül el-tűrik.

Egész közéletünk osztálykérdésekben, ünnepélyekben, szófecsérlésben pazarlódik el s nagy szükség lenne száz és száz esetben radikális, erélyes és nem is gyors, hanem azonnali intézkedésekre.

A közegészségügy terén semmi sem történik, mert minden faktor stilszerű akar lenni és a naponta egy evőkanállal elvet követi. Sokan pusztulnak el havonta olyanok, akiken segíteni lehetne egy kis jóakarattal, szorgalom-

mal és sietséggel, de persze nálunk a közegészségügyi kérdések abban merülnek ki, hogy hányféle ankétet, egyleti, szövetségi meg Isten tudja mi mindenféle üléseket tartunk, — szanatoriumokról, nyomorékok, vakok, siketek házáról, örültek, hülyék menedékhelyéről pedig gondoskodják az, aki a mezők liliomát ruházza.

És ez mindenben így van, például az általános drágaság és a nyomán keletkező végtelen fekete nyomor ügyében is. Mire várunk itt, mit gondolnak azok a tisztelt urak, kiknek a feladata a sürgős intézkedés lenne? Mit gondolnak, mi lesz akkor, ha elemi erővel tör ki a nép haragja, ha látni fogja, hogy azok, kiket vezéreül választott, — gyöngék e tisztség betöltésére? Nem gondolják, hogy ennek csak egyetlen folytatása lehet, az, hogy ilyen kitört vihar tombolva, zugva el fogja őket söpörni, magával ragadva az egész alkotmányt, melynek sáncaiban most védelmet vélnek találni?

Elemi, középiskoláinkat a konzervativizmus dohos szele járja át. Azt hisszük bünt követünk el, ha más irányban neveljük fiainkat, mint ahogy apáinkat nevelték és göresösen ragaszkodva

Az eső.

— Kínai mese. —

A nap fia — neve túl élje a földét! — Li-O-U császár porcellán palotája ablakánál állott.

Fiatal volt és jó.

Az öröm és a fény között sem felejtkezett meg a szegényekről és a szerencsétlenekekről.

Eső esett.

Patakokban folyt a víz.

Az ég sirt és vele együtt hullatták könyeiket a fák és a virágok.

A császár szíve összeszorult és hangosan mondta:

— Rossz lehet azoknak, akik ilyen esőben kalap nélkül járnak.

Kamarásához fordult és kérdezte tőle:

— Szeretném tudni, hány olyan sajnálatra méltó ember van Pekinkben, akinek ilyen nagy esőben nincs kalapja?

— Nap fénye! Felelte térdre esve Tsung-Chi-Tsang. Nem kérhetsz tőlünk olyan lehetlent, amit meg nem tennénk. Naplementekor tudni fogod, királya a hajnali pirnak, amit kérdeztél.

A császár mosolygott és Tsung-Chi-Tsang olyan gyorsan szaladt San-Tschi San miniszterért, a hogyan csak tudott.

Egészen kimerülten érkezett meg s megfedkezett egy csomó tiszteletről, ami a minisztert megillette volna.

— A föld boldogsága, legkegyelmesebb uralkodónk — mondja a kamarás — a legnagyobb nyugtalanságban van. Szeretné még ma tudni azoknak számát, akik esőben is kalap nélkül járnak.

— Igen, akadnak ilyenek — felelte San-Tschi-San. — Különben . . .

És megparancsolta, hogy hívják Pai-Chi-Wo-t, a város fejét.

— Rossz hírek jönnek a palotából — mondta a miniszter, mikor Pai-Chi-Wo fejét a föld felé nyújtotta. — Uruunk ki életünk felett rendelkezik, nyugtalanságot tapasztalt.

— Hogyan, kiált Pai-Chi Wo kétségbeesetten. Létezik esodálatosabb, árnyékosabb kert, mint amilyen palotája előtt van.

— Én nem tudom, hogy hogyan történt, ismételte San-Tschi-San, de uralkodónkat nyugtalanítják ezek a naplopók, akik esőben kalap nélkül járnak. Ezeknek a számát szeretné tudni még ma. Nézz utána.

— Azonnal hívják ide az öreg kutyát Chunár-Dsung-ot, kiált Pai-Chi-Wo — és egy csomó szitokkal fogadja az előhívottat.

— Te semmirekellő, te naplopó, te közönséges áruló! Azt akarod, hogy mindnyájunkat felakasszanak!

— Magyarázd meg haragod okát — kérte Chnár-Dsung, akinek már göresei voltak a félelemtől. Akkor megértem szavaid bölcsességét.

— Te öreg kutya, akinek jobban illenék disznókat őrizni, mint a világ legnagyobb városára figyelni. Még Kína fejedelme is észrevette, hogy a városnál rendetlenség uralkodik. Az utcákon olyan emberek is járnak, akinek nincsen kalapjuk esőben. Intézkedj, hogy ilyen estig egy se maradjon Pekingben.

— Mindent pontosan megcsinálok — felelte Chnár-Dsung. Háromszor verte homlokát a padlóhoz és távozott. Öt perc alatt együtt volt Peking minden katonája.

— Ti nyomorultak! — rivalt rájuk Chnár Dsung.

Felét közületek felakasztatom, felét szépen megpirittatom. Töletek kalap nélkül mehetnek az emberek ilyen esőben. Meg-

a hagyományhoz, szobatudósokat képezünk, tekintet nélkül a gyakorlati élet követelményeire.

E pár példa is teljesen elegendő arra, hogy mindenkit meggyőzzön, mily rémesen konzervatív és e mellett tehetetlen közéletünk, közigazgatásunk minden ága. (No ez csakugyan nagyon igaz. A szerk.)

Az a hiba, hogy rendszeren az olyan kérdések kötik le a közfigyelmet, melyeknek csak erkölcsi vagy politikai hasznuk van, a gyakorlati élet azonban ilyenek feszegetésével ma már nem elégszik meg. Ma már nem jog, hanem kenyér kell a népnek. A gazdasági helyzeten való javítás pedig sok oly móddal rendelkezik, melyet a helyi közigazgatás útján is könnyen meg lehetne valósítani.

Bizony! tekintetes honhaza, így nem lehet soká kormányozni. Már is igen veszedelmes áramlatok kavarnak körülöttünk, már is halljuk zugni a szel, mely maholnap viharrá lesz, már is látjuk háborogni a tengert, mely talán a következő pillanatban kicsap medréről és eltemet mindent maga körül.

Ismételve üdvözljük Polgármester Úr! Látjuk a hivatalos közlönyből, mellyel természetesen azonosítja magát, hogy a modern eszmékkel a városházán is kezdenek megbarátkozni és azoknak terjedését és uralomra jutását elősegítik. Látjuk, hogy a nem gondolkozó közönség gondolkozását, amely a nyomtatott betűt többnyire igaznak hiszi, már a hivatalos közlöny sem akarja hamis irányba terelni s kezdi szem előtt tartani az igazmondást.

Örömmel látjuk a haladó kor által felvetett eszmék megértését s azon

parancsolom, hogy egy órán belül összefogjátok azokat, akiknek nincsen kalap a fején.

A katonák mentek teljesíteni a parancsot s Peking utcáin valóságos vadászatot rendeztek.

— Fogd meg! Kötözd meg! — ordítottak s utána rohantak az embereknek, akiknek nem volt kalapjuk. Fél óra múlva ott álltak az összes szerencsétlenek.

— Hányan vannak? — kérdezte Chnár-Dsung.

20.871-en — felelték a katonák, egészen a földig hajolva.

— Előre hohér! — parancsolta Chnár-Dsung.

Fél óra alatt 20.871 kínai feküdt a földön fej nélkül. A 20.871 fejet póznára kötötték és példaként körülvitték a városban.

Chnár-Dsung jelentette az esetet Pai Chi Wonak, Pai-Chi-Wo pedig San Tschi Sannak, San Tschi San tudatta Tsung Chi-Tsang-gal.

Este van.

Az eső elállt.

Lágy szellő suhan át a fákon, melyekről mint kis gyémántsepp hull le az eső a virágokra. Ezek elbujtak a vihar elől és most kacérkodnak a lemenő nap sugaraival.

törekvést, hogy azoknak a közönséghez utat törjön. Ebben az uttörő munkában a hivatalos közlönyök között ez alkalommal igazán elől jár. Az ismerd meg tenmagadat hasznos tanulságait gyönyörűen kezeli. Ezek után most már egészen bizonyosra vesszük, hogy a város hivatalos közlönye is a Kossuth Lajos idejébeli lapok magas színvonalára — fog emelkedni.

L. Gy.

Alkalmazott higiéné a bányászatnál és kohászatnál.

A *Budapesti Orvosi Ujság* hazánknak leg tudományosabb s legmagasabb színvonalon álló orvosi szakfolyóirata. *Tóth Imre dr.* bányakerületi főorvosnak fenti című előadásáról, melyet a magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésén tartott, a következő kritikát mondja:

»Az orvosnak nem egyedüli feladata az, hogy betegséget gyógyítson, hanem sokkal hálásabb és magasabb az a működése, midőn a betegségeket korlátozza, azokat megszünteti s az embereket egészségessé s munkabírókká teszi.« Szerző 25 éves, közismert működése e feladat szolgálatában telt el; az előttünk fekvő kis füzet (az előadás külön lenyomata) csak rövid beszámoló. Szerző elfogulatlan ítélőképességére és progressiv gondolkozására mutat az a körülmény, hogy az alkoholizmust az észlelése alatt álló munkásság egészségi ártalmait közt első helyen említi. Felsorolja azokat a körülményeket, a melyek az alkoholizmus uralomra jutását kezdettől fogva elősegítették; lehetetlen volt e veszedelmet meg nem látni, s „A halál adója“ és „Alkoholizmus a társadalomban“ címen ismételt tartott szerző alkoholelles előadásokat. Az elő-

adásoknak kétségtelenül megvolt a hatásuk, az alkoholizmus Selmecebányán majd a harmadára szállt alá. A munkások közt már sok abstinens van. Szerző ideális működésén kívül az alkoholizmus csökkentésében nagy szerepet játszik a munkások szervezése, értelmiképességük emelése, szociális és gazdasági viszonyaik javítása. Ez utóbbiak azonban, a mint szerző fejtegetéseiből kiténik, még nagyon sok kívánni valót hagynak fenn. A természettudományi alapon álló s szociálisan gondolkodó orvos a nagyfontosságú ártalmak közt említi fel a bánya és kohómunkások egészségtelen lakását, rossz megélhetési viszonyait, az alacsony munkabéreket, a nagy munkaidőt, a nyomort. E tényezők okai első sorban a tuberkulózis terjedésének. A halálozás $\frac{1}{3}$ -ának gümőkór az oka. A mennyit szerző az ólommérgezések prophylaktikus elhárításának módjaival a munkának és életnek megmentett, azt a rossz higiéniai és szociális viszonyok a tuberkulózis karjaiba dobják, ha csak az intézőkörök szerző okos írásait megszívlelve radikális megoldáshoz nem fordulnak.«

Ha semmi kommentárt nem fűzünk is ehhez a bírálathoz, mégis észre kell venni minden szemnek, hogy *Tóth dr.* előadásában foglalt s ellenmondást nem tűrő igazságoknak önsúlyuk mellé különös tekintélyt ad az, hogy a leg tudományosabb országos organum ajánlja az intézőkörök figyelmébe.

A kritika tehát idegen. Nem e városból való. Vagyis el kell hinnie mindenkinek, hogy dr. Tóth előadásában az igazság van megírva. Az alkohol tiltengő kultuszával szerzte ez a város sok vaját. A kórokat itt ismerték fel. *Toth Imre dr.* bányakerületi főorvos. Szükségesnek látja szerző, hogy azokat a nagyközönség is megismerje. E számunkban kezdjük a fontos tartalmu előadás kivonatos közlését.

— Első közlemény. —

Az orvosnak nem egyedüli feladata az, hogy betegségeket gyógyítson, hanem sokkal hálásabb és magasabb az a működése, midőn a betegségeket korlátozza, azokat megszünteti s az embereket egészségessé s munkabíróvá teszi. Ezen utóbbi működése sok gondot, fáradságot, sok tanulmányt szükségel, melyeket, sajnos! minálunk nem igen látnak meg, nem méltányolnak és pedig azért nem, mert az eredmények csak hosszú évek során, lassankint állanak be s így ha ez statisztikai adatokkal nincs bevilágítva, az utolsó állapot, azaz az eredmény egészen természetes valaminek tűnik ki. A közéletben kik hivatva vannak az elért eredményeket elbírálni, rendszeren laikus emberek, ezek az alkalmazott utak és módokat és az elért eredményeket egybevetni s köztük a szoros okozati összefüggést meglátni képtelenek.

1873-ik évben léptem kincstári szolgálatba mint a budapesti sebész-klinika tanársegédje, Selmecebányán bányakerületi műtőorvossá lettem kinevezve. 1882-ik évben pedig a bányakerületi főorvosi állást foglaltam el. Néhány évi tapasztalat arra tanított, hogy Selmecebányán mint műtősebész nem fejlődhetek s így kénytelen voltam más irányban érvényesíteni tehet-

Az egész kert pompázik az illattól. A nap fia, Li-O-U porcellánpalotája ablakainál ül és gyönyörködik a csodaszép képben.

De fiatal volt és jó és ebben a pillanatban sem feledkezett meg a szerencsétlenekről.

— Igaz mondá és Tsung Chi-Sanghoz fordult. Meg akartad tudni számomra, hogy Pekingben hányan vannak, akik ilyen nagy esőben is kalap nélkül járnak.

— A föld hatalmas uralkodójának kérését teljesítettük, felelte Tsung Chi--Tsang és mélyen meghajolt.

— Hány a számuk? A tiszta igazságot mondjad.

— Kinában nincs többé egyetlen ember sem, akinek ne volna kalapja. Eskü-zöm ez tiszta igazság.

Tsung Chi-Tsang esküre emelte kezét.

A császár arca nevetett a boldogságtól és az örömtől . . .

— Boldog város! Boldog ország, kiált, és milyen boldog vagyok, hogy uralkodásom alatt népeimnek ilyen jó élete van.

És mind örültek a palotában, mikor látták a király boldog arcát.

San-Tschi-San, Pai Chi Wo és Chnár-Dsung az arany-sárkány érdemjelét kapták elismerésül, hogy atyailag gondoskodnak a népről.

ségeimet s lettem hygienistává. Ezen szakmára vezetett az 1881-ik évben a bányász-aszály — anchilostomiasis — megkezdett tanulmányozása s a betegségnek kiirtásával elért fényes eredmények azt bizonyították, hogy Selmecebányán az itt uralkodó rossz hygienikus viszonyok megjobbításában a leghálásabb tér kínálkozik.

Mint említve volt, 1882-ik évben szűnt meg Selmecebányán a bányász-aszály, melyben a munkások nagy része évek hosszú során át szenvedett, ezen évben neveztek ki bányakerületi főorvossá s léptettem változtatásokat életbe, melyeket azon idő óta szigorú következetességgel folytatok s ezek a munkások egészségi állapotának örvendetes megváltozásával jártak és munkaképességüket fokozták. A munkásokra károsan ható tényezők a következők voltak: tisztatlanság, hiányos szellőztetés a bányákban, az iszákosság, rossz, egészségtelen lakás, tisztátalan talaj, rossz ivóvíz, a bányamunkás elesenevészesedése s emiatt gyenge keresetkészség, alacsony munkabérek, nyomor, ólommérgezés, tuberkulózis.

Ezen káros tényezők még ma mind nem szűntek meg, megszűnt a bányász-aszály, a bányák 1882-ik év óta tisztán lesznek tartva, a szellőztetésre nagy gond fordítatik, megszűnt az ólommérgezés, a lakások $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ részben javultak, a városban a tisztaságra és a talaj tisztántartására nagyobb gond lesz fordítva, az élelmiszerek állandó szelvetelt ellenőrzésben részesülnek, az ivóvíz rosszassága is javult a talaj tisztább tartása mellett, de az élelmiszerek ára 30—40%-al emelkedett. A tuberkulózis terjedőben van; városunk a tuberkulózis-haladóság tekintetében a törvényhatósággal felruházott városok között rosszasságra a harmadik helyen áll.

Fényes eredmény lett elérve a munkás-személyzet degenerálásának megfogyása tekintetében.

A bányász-aszály idejében a munkás-személyzetnek csak $\frac{1}{3}$ -da volt erős, munkabíró, $\frac{1}{3}$ -da állandóan beteg volt, $\frac{1}{3}$ -da pedig gyenge, azaz $\frac{2}{3}$ -da gyenge és beteges s így keresetjük is kevés s a munkás családjával együtt éhezett és nyomorban szenvedett. Ezen az állapotban okvetlen kellett segíteni. Az akkori bányaigazgatóval értekezve, ajánlatomat elfogadta; ez a következő volt: hogy csak azon munkás legyen ezentúl a társ-pénztárnak rendes tagja, kit a főorvos erre alkalmasnak talál, a bánya-orvosok bizonyítványa csak akkor érvényes, ha azt a főorvos érvényesíti. Addig minden bányaorvos vehetett fel társ-pénztári tagul bányamunkást s így történt, hogy a cretinek, idióták, süket-némák, sánták, görvélyesek, angolkórosok, hát-oldal görnyések s más egyéb testi és lelki fogyatkozásban szenvedők, még a törpék is rendes társ-pénztári tagokul lettek felvéve. A rendes társ-pénztári tag kapott feleséget s így családok alapítottak, a nyomorék munkás nem birt annyit keresni, hogy családját a szükségességekkel elláthatta volna s így neje és gyermekei nyomorban szenvedtek, a gyermekek rosszúl fejlődtek, a gyenge, beteges férfi, ki szintén nyomorgott, korán lett, már 36—45 éves korban munkaképtelen agg, vagy korán elhal s a

család még nagyobb nyomorba süllyedt; Ezen állandó nyomornak, nélkülözésnek a szükséges ruházatban, egészséges lakásban és egészséges s elégséges táplálkozásban, következménye volt a testi degenerálás; ezt előmozdította az öröklődés és az alkoholizmus. Ezen állapotban segíteni kellett. Segítség abban állott, hogy állandó társ-pénztári tagnak csak teljesen egészséges, jól fejlődött és szellemileg is ép egyének lettek felvéve. Persze az első időben alkalmas egyén kevés kínálkozott, csak évek múlva jobboldt az emberanyag. Állandó társ-pénztári tagul a 16-ik életévétől kezdve a 40-ik évig bezárólag terjedt a felvételi lehetőség s így ki kellett tapasztalni a testi fejlődésnek, az egyes koréveknek megfelelő minimális nagyságot, általános mértékül 21 éves korban 155 cm. testmagasság és 75 cm. mellbőség szolgált. A fiatalabb korban megfelelőleg kisebb volt ezen mérték. Ezen pontosan betartott szabálynak nagyon szép eredményei lettek.

Selmecebánya országos hirre tett szert rossz közegészsége miatt, sehol sem volt az ország valamely helyén annyi cretin, idióta, pupos, görvélyes, süketnéma, angolkóros, golyvás, törpe, nehézkóros stb. mint nálunk. A város évek hosszú során át nem tudta megadni az ujoncjutalékok, gyakori eset volt, hogy az anyák háti kosárban vitték hadköteles fiaikat a sorozó bizottság elé. Azok a bányatörpék, akikről a gyermekmesék annyiszor megemlékeznek, itt valóban éltek, csak hogy nem a bányában a kincsek mellett, hanem a föld felett szegényes kunyhókban. 80—120 cm. magas 20—40 éves férfi és nő elég gyakran volt található. Ezen szerencsétlenek száma ma felényivel megkevesbedett. Magyarország vármegyéi és városai Hont-megye és Selmecebánya monografiájában ezen cretin és idióták száma ma 212 és 1000 lakosra 13 esik, ide nincsenek a kisebb szellemi fogyatkozásban szenvedők véve, kik még foglalkozásra képesek.

A rendes társ-pénztári tag, minthogy munkaképtelensége esetére nyugdíjat kap, halál esetére özvegye és árvái ellátást nyernek, nőülhet s így családot alapíthat, míg az ideiglenes társ-pénztári tag feleséget nem igen kap s így családot sem alapíthat. Ezen körülményre alapítottam a munkás-osztály erőbeli és egészségi állapotjának megjobbítását. Csak is szellemileg és testileg egészséges, erős, jól fejlett egyének lesznek a társ-pénztár állandó tagjaiul felvéve, ezek ivadékja is erős és egészséges lesz s idő multával az itteni degenerálás meg fog szűnni, melyet a százados bűnök és mulasztások okoztak! Ezen Darwin-féle kiválás itt Selmeceben fényesen bevált.

A bányász-aszályt — anchilostomiasis s betegségről való értekezésem a hazai és külföldi szaklapokban több ízben megjelentek.

A bányász-aszály — anchilostomiasist az anchilostomum duodenale bélféreg okozza, ez a nyombél és a vékony bél felső részén tartózkodik, a belek falán fogaival sebeket ejt és vérrel táplálkozik, 1—1.2 cm. hosszú és fonál vastagságú s a belekben 4—5 évig is él, ott párosodik és petéi az ürülékkel előrehaladt barázdolási állapotban távoznak s ha alkalmas körülmények

közé kerülnek napfényhiány, vizgőzzel telített levegő és 20—40 C° hőmérség, akkor 12—20 nap alatt a petékből álca, néhány-szori vedlés után báb lesz, mely állapotban hosszabb ideig is várhat arra, míg valaki lenyeli s gazdája beleiben folytatja ivari életét.

Itt röviden tájékoztatásul szükségesnek tartom még némely körülményről megemlékezni. A bányász-aszály betegség Selmecebányán, de máshol is évszázadok óta uralkodott. 1740-ik évről értekezések maradtak fenn róla s akkor acélos borral gyógyították. Nálunk még előfordult Kőrömbányán, Aninán és Brennbergen Sopronmegyében. Történelmére vonatkozólag nyomát találják a bányák annalesaiban a 16-ik századtól, sőt nem egy adat erre enged következtetni még régebbi időkből is.

A betegség fertőző anyagát valószínűleg az olasz munkások hozták Selmecebányára, kik a Fuggerek idejében és Mária királyné alatt itt tömegesen dolgoztak a bányákban.

1882-ik évig a bányász-aszály betegség kisebb-nagyobb fokban itt általános volt, terjedése összefüggött a meleg bányák intenzívebb művelésével, ezen bajban a zuzómunkások is szenvedtek, mennyiben télen őket a bányákban alkalmazzák. 1882-ik évben két meleg bánya munkásait vizsgáltam meg anchilostomum féregre. Ferenc József-akna munkásait 92 %, Zsigmond-akna munkásait 85 % találtam fertőzve.

Kőrömbányán szintén előfordult a bányász-aszály.

Világos, hogy ily nagyfokú vérszegénység és táplálkozási zavarokkal összekötött betegség, továbbá a bányák tisztátalan volta és a tisztátalan, oxigén hiányos levegő nem lehetett közönyös a bányamunkások egészségére s ezeknek nemesak csekély munkabírásukat okozta, hanem gyakori betegségekre is hajlamosította, mely nagyobb halálozással is járt.

Tóth Imre dr.

H I R E K.

Szép Gábor.

Azt hisszük már mindenki látja és tudja, hogy a temetkezési egyület megverte az Isten Szép Gáborral, most azonban újabb fordulat következett be a dologban, Szép Gábort verte meg az ég bölcs ura a temetkezési együlettel. Szép Gábor ugyanis — amint méltóztattak olvasni — a közgyűlés terén már elfáradt és babér nélkül akart menekülni az elnökségtől, a közgyűlés azonban vasárnap a helyzet magaslatára emelkedett és megint megválasztotta elnöknek azzal a megokolással, hogy amit főztetek, azt egyetek is meg. A közgyűlés egyébként, melyen 150—200 ember intézte el 4000 embernek dolgát, egyáltalán nem osztotta a hivatalos közlönynek és a polgármesternek azt a véleményét, hogy minden rendben van és a tagok érdekei nincsenek veszélyeztetve. Azt a számtani rejtélyt, hogy hogyan lehet 80 koronából 200 koronát kifizetni akkor, ha a 80 korona sincs meg, a kamatokat pedig a közköltőség eszi meg, megfejteni ezuttal sem tudták. Egyesek naivsága azonban határtalan, akadtak olyanok is, akik egész hidegvérrel

azt az indítványt tették, hogy azoknak, akik 80 koronát már fizettek 80 koronát kell adni 200 helyett. Hosszu és erősen zajos vita után a vezetők abban állapodtak meg *hallomás szerint*, hogy a tagok utódaiknak 20 koronával adjanak többet, mint amennyit befizetnek. Azt is kimondták, hogy a tőke $\frac{1}{3}$ -dát értékpapírokba lehet fektetni. Nagyon valószínű, hogy osztálysorsjegyet fognak vásárolni. Hátha beüt. Másként nincsen segítség. Ez kilátszott Tuka Antalnak, ennek a nagy pozitivistának elejtett azon szavaiból is, hogy nem tudja bizonyosan, az ő számítása az erős redukálás esetén, helyes-e? Ha helyes, akkor van kilátás a boldogulásra. Szép Gábor Tuka Antalnak óriási fáradozásaiért ezuttal kivételesen nem tiszteletdíjat, hanem köszönetet szavaztatott meg, amit Tuka aligha fog megfelelő megoldásnak tartani, erősen sejtjük. Biztosan tudjuk, hogy azok, akik 200 koronára tarthatnak igényt az alapszabályok szerint s most 100 koronával kell majd megelégedniök, sehogysincsenek meggyőződve arról, hogy hiba nem történt és appellálni fognak. A felebezések során kell majd megoldani azt a vitás problémát, jobb-e ha most megytönkre az egylet, vagy pedig később. Hátározottan disznóznifognak azok a tagok, akik hamarabb halnak meg, az élők pedig az egylet alapszabályszerű védőszentjének, Gábornak napján, amikor misét kell tartatni, nem a legkellemesebb gondolatokkal lesznek eltelve. A közgyűlésen a magasabb értelmiséget Pohly János joghallgató képviselte, de amikor ennek erős kételyei támadtak a jövőre nézve és a véleménynyilvánítás jogát próbálta gyakorolni, Szép Gábor kijelentette, hogy vizgat s előbb a közgyűlést kérte, az értelmiség eltávolítására, amikor pedig ez erre saját érdekében nem volt hajlandó, sőt pártfogásába vette saját szószólóját, Lindtmayer rendőrkapitányt utasította az eltávolításra, aki abban a véleményben lévén, hogy Szép Gábor mindenestre tudja, mit kell egy rendőrkapitánynak csinálni, szót fogadott és a nála megszokott jóindulattal kiteszkolta az ifjút, aki tényleg csak a karhatalomnak engedett. A közgyűlés az eljárás ellen tiltakozott, de Szép Gábor irgalmatlanul kimondta a döntést, hogy a könyv és tag csak együtt adnak jogot a jelenlétre, az érdekelt jogutódnak csak pénzre, de képviselőre nincs joga. A hallgató idegenektől azonban nem szükséges az igazolást kérni. A riportert kötelességével közöljük, hogy a rendkívüli közgyűlés a szó szoros értelmében lezajlott. Az eredmény kritikai méltatásával akkor fogunk foglalkozni, amikor a hivatalos közlöny az igazságot leközlí.

— **Bányászati kinevezések.** A pénzügyminiszter Tuka László, Spitzer Fülöp, Hercegh Pál, Fazék Gyula, Krepelka Ferenc, Panthó Dezső, Timók Tiberius, Grünhut Gyula, Kalotsa Imre, Glück Zoltán, Abzinger Gyula és Persztik György okleveles bányász, illetve fémkohómérnököket, ideiglenes minőségű bányagyakornokokat, az állami szolgálatban véglegesítve, tisztjelölteké nevezte ki.

— **Névülnep.** A selmecebányai polgári leányiskola növendékei vasárnap, a hegybányai polgári leányiskola növendékei pe-

dig kedden igazgatójuk *Szartórisz* Ferenc tiszteletére nevenapja alkalmából válogatott és nagy műsorral összekötött ünnepélyeket rendeztek szeretetük és tiszteletük kifejezésül. Az általános tiszteletnek és közbecsülésnek örvendő áldozárt ez alkalomból mi is üdvözljük.

— **Sós Antal dr.** Lits Gyula főispán nevezett m. kir. bányarost Selmec-Bélabánya sz. kir. város törvényhatóság területére tiszteletbeli tiszti főorvossá nevezte ki. Sós Antal dr. tevékeny tagja a közegészségügyet szolgáló orvosi karnak.

— **Házasság.** Dr. Szabó Dávid németi körorvos november 27-én házasságot kötött a korponai főszolgabíró előtt *Marcván* Gizella németi postamesterrel.

— **A község háza.** Eddig a városháza nagy tanácstermébe írtak ki minden gyűlékezést. A hivatalos közlöny utolsó számában a polgármester, mint adószedésre jogosított fél értesíti azokat, akik a borítal adót és husfogyasztási adót átalányban akarják fizetni, hogy jöjjenek vele a *község házára* egyezkedni. Még megérjük, hogy a polgármester megelőz bennünket a nagyközséggé való átalakulás ügyében teendő indítvánnyal. De hiba is történt, elfelejtették kinyomatni az egyezkedés napját. A közlönyben csak ez van: az . . . évi hó . . . n. Nohát szó sincs róla, nálunk alaposan csinálnak mindent.

— **Szentantali emlék.** Balog Franci ipolysági cigányprimás a fenti cím alatt három hangulatos magyar nótát komponált és azt a bolgár fejedelemnek ajánlotta. Ma jött meg a következő hivatalos irás a bolgár kabinetirodából a mely szerint a fejedelem Balog Franci művét elfogadta:

Cabinet Secret Sophia 1907. nov. 26. zághi Balogh Ferenc urnak Ipolyság. Az ő Királyi Fenségének a Bolgár Fejedelelemnek felajánlott »Szentantali Emlék« zeneszerzeményét a Fenséges Ur szépnek találta és örömmel fogadta el. Legfelsőbb megbízásból küldöm át ő királyi fensége legjobb köszönetét. Teljes tisztelettel Paul de Chevremont kabinet titkár.

— **Halálozás.** *Kmetty* Mátyás a hegybányai körjegyzőség jegyzője, aki már régebben betegeskedett, december 2-án érlelmeszedés folytán meghalt.

— **A besztercebányai m. kir. részpörölyhivatal** volt főnökének *Voditska* István bányatanácsosnak távozása folytán a m. kir. pénzügyminiszter *Neuschwentner* Ferenc főmérnököt bizta meg ezen hivatal vezetésével s helyére *Michaelisz* Samu mérnököt helyezte át a horgospataki kohóhivataltól.

— **Szenzáció.** Csodálatos dolog, de igaz, hogy van egy város az országban és pedig egészen a közelben, melyben pótdadót nem fizetnek. Körmöcbánya jövő évi költségvetése 15 korona fölösleggel lett lezárva. A legérdekesebb az, hogy ez a város egészen olyan viszonyoknak örvend mint mi, sőt még mostohább közgazdasági viszonyok közt él, mégis elég neki vagyonának jövedelme. A jövő évben siketnémák részére emel intézetet. El kellene küldeni városatyáinkat oda közköltésen tanulmányutra.

— **Városok mozgalma.** A polgármesterek a mult hét folyamán testületileg kérték a pénzügyminiszter miniszterelnököt, hogy a városoknak is adjanak szubvenciót, mint a megyéknek. Wekerle kijelentette, hogy a kormány elsőrendű feladatának tekinti a városok ügyeinek rendezését, mert a városok nagy pénzhányal küzdenek és pótdadjuk rohamosan nő, *de* (átkozott egy szó) egyszerre nem tehetik, hanem fokozatosan tervezik. Amint a napilapokból olvasni lehet, Budapesten kezdik és valószínűleg Selmecebányán végzik, addig pedig sok víz folyik le a Dunán. A remények jogosultságát legjobban jellemzi az a körülmény, hogy egy röpirat, mely éppen a deputációzás idejében lett kiadva, legjobb segítségnek tartja a városi földek eladását kparcellázás útján, hogy az adóalanyok szaprodjanak s a teherviselés jobban megoszolják. Ennek a szerzője valószínűleg olvasta a mi polgármesterünk programját, aki ez idő szerint már a bérbeadásnak és házikézelésnek tántoríthatatlan híve — Vihnyén. A miniszternél járt ő is, a napilapok Szombathelyi polgármesternek írták.

— **Bars megye székhelye.** A vármegyei párt november 30-án Léván a városháza nagytermében közgyűlést tartott. A tekintélyes számban megjelent tagok egyhangu lelkesedéssel vették tudomásul Holló Sándor elnök előterjesztését arról, hogy a székhely kérdése végleges megállapodás szerint a folyó hó 12-én tartandó rendkívüli törvényhatósági bizottsági gyűlésen kerül szőnyegre. Ekkor fog tehát eldőlni, hogy a vármegye székhelye Aranyos-Maróth marad-e vagy Lévára kerül-e?

— **A németi vasut.** Ugylátszik mégis lesz valami belőle. Nálunk, Ipolyságon és Korponán is verik a dobót nem annyira a vasut, mint a főispán kedvéért, akinek hó óhaja az előmunkálati engedély megszerzése. A „Korponai Közlöny“ azt mondja, hogy nem fér kétség hozzá, hogy főispánunk kezében a vasut ügye kedvező megoldáshoz jut. Adja Isten. Csak aztán ne legyen a vicinálisból vicinálizmus. Ha a főispán ezt jól megcsinálja, keblünkre öleljük és Isten bizony fáklyás zenét rendezünk neki — pótdadóból.

— **Tengerentúli mód.** Az előfizetőknek egy amerikai lap írja: Aki a nyakán levő pattanást gallér gomb gyanánt használja, aki takarékosságból a vasuti kocsi alá rejtőzik, hogy kikerülje a kalauzt, aki éjjelre megállítja az óráját, hogy ne kopják, aki a tinta kimélese céljából nem tesz pontot az i-re és vonást az é-re, aki anyja sirhalmát is bevetteti, hogy ott buzát arathasson, még mindig gavallér az olyan emberhez képest, aki nem fizet elő idején, vagy pedig 2—3 hónapig elfogadja a lapot s mikor fizetést kívánnak, a lapot azzal küldi vissza, hogy nem fogadja el.

— **Szakfelügyelet.** A vallás és közoktatásügyi miniszter *Istvánffy* Gyula breznóbányai állami polgári iskolai igazgatót az 1909/10-iki tanév végéig terjedő időre a többi között a selmecebányai és hegybányai állami, községi és magán polgári fiu- és leányiskolák szakfelügyeletével bizta meg.

FURCSASÁGOK.

A sajtó.

„Ma a hírlapi sajtó egy igen nagy részének olyan a hangja, hogy a jobb izlésű ember undorral löki el.“

„Mint az éhes kutyák megugatnak, megmar-
nak mindent.“ (Selmebányai Híradó 48-ik szám.)

„Szinte türhetetlen az a vakmerőség, amellyel támadják közéletünk vezető embereit, támadnak intézményeket.“

„Mit gondolnak azok a tisztelt urak, kiknek feladata a sürgős intézkedés lenne . . . mi lesz akkor, ha elemi erővel tör ki a nép haragja, ha a milliók be fogják látni, hogy azok kiket vezéreiül választott, gyöngék e tisztség betöltésére, ennek egyetlen folytatása az lehet, hogy az ilyen kitört vihar el fogja őket söpörni.“

»Tehetetlen közéletünk, közigazgatásunk minden ága.« (ugyanott.)

„Nem méltók ezek a hírlapírói névre s az értelmes magyar közönségen mulik, hogy ne vesztegettesse meg magát az ilyen hangu ujságoktól.“

Nem szabad a hírlapnak hamis híreket közölnie, nem szabad hamis irányba terelni a nem gondolkozó közönség gondolkozását, amely a nyomtatott betűt többnyire igaznak hiszi. (Ugyanott.)

„A hírlapi sajtónak nagy és fontos feladatai vannak. A haladó kor mindig vet fel új eszméket, a melyeknek a közönséghez utat kell törnie.“

„A hus drágaságánál takarékoskodhatik a háziasszony, ha kevesebb hust vesz és a gyenge leves izét Maggi féle izesítővel erősíti. Az izesítő nem főzendő a levessel, hanem tálalásnál adandó csak a levesbe.“

„Azt hisszük, hogy a sajtó nagy hatalom, ha nem önző célok szolgálatában áll.“ (Ugyanott)

»Ezek az ujságok a mai kor beteg állapotának szöcsövei, amelyek előtt semmi sem szent.« (Ugyanott)

HIRDETÉSEK.

BUDAPESTEN

AZ EGYETLEN

FÜGGETLEN

ELLENZÉKI

NAGY NAPILAP

AZ UJSÁG

Előfizetési ára:

Egész évre 28 K — f. || Negyed évre 7 K — f.
Fél évre 14 K — f. || Egy hónapra 2 K 40 f.

Megrendelési cím : „AZ UJSÁG“ kiadóhivatala Budapest, VII. Rákóczi-ut 54.

Felhívás.

„Az első selmebányai ing- és fehérneműgyár részvénytársaság“ részvényeseit tisztelettel felkérjük, hogy az alakuló közgyűlés határozata folytán részvényeiknek f. évi december hó 1-én esedékes 30%-át és alapítási költség címén minden részvény után járó 5 koronát a selmebányai kereskedelmi és hitelintézet részvénytársaságnál lefizetni sziveskedjenek.

Megjegyezzük, hogy azon részvényesek, kik a fizetést a kitűzött határidőre nem teljesítik, a kitűzött határidőtől kezdve 6 százalékos késedelmi kamatot tartoznak fizetni. Amennyiben pedig valamely részvényes a fizetést a kitűzött határidőtől számított 30 nap múlva sem teljesítene, az igazgatóság a késedelmeseket a fizetésnek 8 nap alatti teljesítésére ajánlott levélben felhívja.

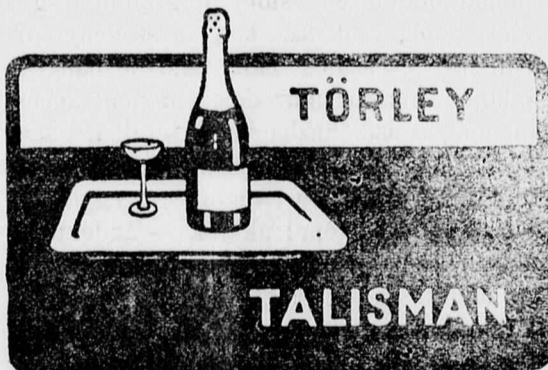
Azon részvényeket, melyekre a fizetés ekkor sem teljesítették, az igazgatóság semmieseknek nyilváníthatja és a megsemmisített részvények tulajdonosai a már teljesített befizetések tekintetében (a keresk. törv. 153. §. rendelkezéseinek fentartásával) minden igényüket elvesztik. Az igazgatóság a megsemmisítettek helyett új részvényeket bocsáthat ki; az ekként eredményezett többlet a társaság tartalékalapjához esatolandó.

Selmebánya, 1907. évi november hó.

Teljes tisztelettel

„Az első selmebányai ing- és
fehérneműgyár részvénytársaság“
igazgatósága.

3—4

Hasznos

karácsonyi

ajándék

a

! névjegy !

S ezt, valamint minden könyvnyomdai

munkát

izléses, pedáns kivivitelben gyorsan

szállít

Nádossy Ferenc

könyvnyomdája

— Zólyom. —

Fehérneműjelző

monogramokat

hozzávaló

kimoshatatlan

vegytintával

1 korona 60 fillérért franko szállít

NÁDOSSY FERENC

könyvnyomdája

— Zólyom. —